

ŽILINSKÝ
samosprávny kraj

 krajská knižnica v žiline

**ANALÝZA ČINNOSTI
KRAJSKEJ KNIŽNICE V ŽILINE
A
REGIONÁLNYCH KNIŽNÍC
ŽILINSKÉHO SAMOSPRÁVNEHO KRAJA
V ROKU
2017**

2018

Úvod

Krajská knižnica v Žiline, Turčianska knižnica v Martine, Kysucká knižnica v Čadci, Liptovská knižnica G.F.Belopotockého v Liptovskom Mikuláši a Oravská knižnica A. Habovštiaka v Dolnom Kubíne pôsobia v zmysle Zákona o knižniciach č. 126/2015 Z.z. a v zmysle svojich zriaďovacích listín ako vzdelávacie, kultúrne a informačné inštitúcie, ktorých hlavným poslaním je budovať a uchovávať univerzálny knižničný fond, poskytovať v rámci svojej územnej pôsobnosti knižnično-informačné služby a zabezpečovať všeobecný a neobmedzený prístup k informáciám. Regionálne knižnice a krajská knižnica plnia zároveň funkciu mestských knižníc, kde pôsobia a svojou činnosťou vytvárajú podmienky nielen pre uspokojovanie kultúrnych, informačných a vzdelávacích potrieb obyvateľov miest, v ktorých pôsobia, ale svoje služby ponúkajú aj obyvateľom celého regiónu.

Knižnice poskytujú komplexné knižnično-informačné služby: absenčné a prezenčné výpožičky, medziknižničnú výpožičnú službu, bibliograficko-informačné a konzultačné služby, prístup na internet, služby komunitnej knižnice, služby študovní a čítární, rešeršné a reprografické služby a umožňujú vstup do databáz vytváraných knižnicami. Regionálne knižnice v spolupráci s Oddelením pre rozvoj knižničného systému Slovenskej národnej knižnice v Martine pôsobia ako odbornoporadenské centrá pre verejné, školské a špeciálne knižnice v regióne. Na území metodologickej pôsobnosti zabezpečujú úlohy spojené s rozvojom knižnično-informačných služieb verejnosti a sú centrami regionálnych informácií, ktoré zabezpečujú a poskytujú regionálne oddelenia. Tieto špecializované pracoviská sa podieľajú na výskume, prezentácii a propagácii regiónu a svojou odbornou činnosťou zastávajú dôležitú úlohu pri zachovávaní, sprístupňovaní a propagovaní kultúrneho a prírodného dedičstva daného regiónu.

Krajská knižnica v Žiline, ako ústredná knižnica siete verejných knižníc v Žilinskom kraji, zabezpečuje funkciu koordinačného, vzdelávacieho, metodického a odbornoporadenského strediska pre regionálne knižnice v Žilinskom samosprávnom kraji, pre sieť verejných knižníc kraja a je metodickým centrom aj pre školské a špeciálne knižnice, ktoré pôsobia na území kraja. Spracováva analyticko-štatistické materiály o stave a vývoji knižníc v Žilinskom kraji a zabezpečuje úlohy spojené s koordináciou bibliografickej a edičnej činnosti v kraji. Krajská knižnica a regionálne knižnice v Žilinskom kraji pri naplňaní svojho poslania vychádzajú zo Zákona č. 126/2015 Z. z. o knižniciach, zo strategických dokumentov Žilinského samosprávneho kraja, zo Stratégie rozvoja slovenského knihovníctva na roky 2015 -2020 ako strategického dokumentu pre rozvoj knihovníctva na Slovensku a z odporúčaní, ktoré boli prijaté v rámci medzinárodných knižničných deklarácií IFLA a UNESCO.

Krajská knižnica a regionálne knižnice Žilinského kraja sa štatisticky radia medzi najnavštevovanejšie kultúrne inštitúcie vo svojich regiónoch. Za obdobie svojho pôsobenia sa stali kultúrnymi, vzdelávacími a komunitnými centrami, ktorých úlohou je poskytovať slobodný prístup k informáciám, knižnično-informačné služby všetkým občanom, zvlášť znevýhodneným skupinám obyvateľov a ktorých úlohou je vytvárať podmienky pre celoživotné vzdelávanie, aktívne trávenie voľného času, podporu a propagáciu čítania a rozvoj čitateľskej gramotnosti detí a mládeže. Organizovaním výchovno-vzdelávacích podujatí zohrávajú nezastupiteľné miesto v štruktúre mimoškolského vzdelávania detí a mládeže i celoživotného neformálneho vzdelávania dospelých.

Rok 2017 bol posledným rokom udržateľnosti projektu Informácie bez hraníc, spolufinancovaného Európskou úniou v rámci Programu cezhraničnej spolupráce Slovenská republika – Česká republika 2007-2013. V rámci projektu bol v roku 2012 vo všetkých regionálnych knižniciach i v krajskej knižnici uvedený do prevádzky moderný knižnično-informačný systém Clavius, prostredníctvom ktorého môžu knižnice poskytovať knižnično-informačné služby na báze najmodernejších informačných a komunikačných technológií a môžu tak plne uspokojiť požiadavky súčasných používateľov, ktorí sú nároční na rýchlosť a kvalitu poskytovaných informácií.

Dosiahnuté kvantitatívne hodnoty štatistických ukazovateľov, tisícky zrealizovaných vzdelávacích a kultúrno-spoločenských podujatí, každoročná realizácia už etablovaných i realizácia obsahovo nových

výchovno-vzdelávacích podujatí, práca so zdravotne znevýhodnenými i seniormi nás presvedčajú o tom, že regionálne knižnice sú v mieste, kde pôsobia jedinečné inštitúcie, ktoré sú pre kultúrny život a celoživotné vzdelávanie detí i dospelých nenahraditeľné.

Knižničný fond

Knižničný fond tvorí základný informačný zdroj, prostredníctvom ktorého každá knižnica zabezpečuje informačné, vzdelávacie a relaxačné požiadavky a potreby svojich používateľov. Budovanie knižničného fondu je závislé od množstva finančných prostriedkov, ktoré knižnici pridelí zriaďovateľ. Vo veľkej miere je však množstvo a kvalita fondu ovplyvnená aj finančnými prostriedkami, ktoré sa knižnici podarí získať mimo svojho rozpočtu, a to prostredníctvom projektovej činnosti. Pomerne veľké množstvo knižničných dokumentov sa každoročne knižniciam darí získať aj od rôznych individuálnych a kolektívnych darcov. Knihy získané takouto formou predstavujú len doplnkový zdroj akvizície, pretože takéto knihy uspokojia požiadavky používateľov len vo veľmi malej miere. Pri nadobúdaní knižničného fondu, či už z vlastných alebo grantových prostriedkov, akvizičné oddelenia vo veľkej miere rešpektujú požiadavky samotných používateľov, no aj napriek maximálnemu úsiliu nie je možné v plnej miere uspokojiť veľmi široký rozsah ich požiadaviek.

Knižničný fond regionálnych knižníc a krajskej knižnice v roku 2017 tvorilo 763 625 knižničných jednotiek. Stav fondu sa zvýšil o 6 382 knižničných jednotiek, keďže v sledovanom roku knižnice vyradili podstatne menej ako bol prírastok knižničného fondu kúpou a darom. Najviac kníh vyradila z dôvodu rozsiahlejšej očisty fondu od neaktuálnych a poškodených kníh Oravská knižnica A.H. v Dolnom Kubíne, a to 5 113 knižničných jednotiek, Turčianska knižnica v Martine 4 524 knižničných jednotiek a Kysucká knižnica vyradila 2 147 knižničných jednotiek. Do regionálnych knižníc pribudlo v roku 2017 spolu 19 364 knižničných jednotiek, z toho 10 706 kúpou (55,29 %) a 8 658 (44,71 %) darom.

Vzhľadom k tomu, že knižnice plnia okrem vzdelávacej aj relaxačnú funkciu, v prírastkoch knižníc dominovala krásna literatúra pre dospelých. Nákup krásnej literatúry pre dospelých dosiahol 34 % v Oravskej knižnici A.H., 35,8 % v Kysuckej knižnici, 38,85 % v Liptovskej knižnici G.F.B., viac ako 41 % v krajskej knižnici a takmer 48 % v Turčianskej knižnici. Nákup odbornej literatúry pre dospelých bol aj v sledovanom roku vysoký v Liptovskej knižnici G.F.B., keď tvoril 39 % z celkového nákupu, Kysucká knižnica nakúpila 34 % odbornej literatúry pre dospelých, Oravská knižnica A. H. takmer 32 %, krajská knižnica 29,32 % a Turčianska knižnica 19,75 %. Krajská knižnica v Žiline aj v sledovanom roku významne obohatila fond špeciálnych dokumentov, keď nakúpila 116 špeciálnych dokumentov - didaktických pomôcok zameraných na rozvoj hrubej a jemnej motoriky a na rozvoj predčitateľskej a čitateľskej gramotnosti detí. Taktiež do fondu krajskej knižnice pribudlo 16 "hovoriacich kníh", o ktoré je zo strany detí i rodičov mimoriadny záujem.

Celkový prírastok knižničného fondu regionálnych knižníc a krajskej knižnice, t.j. prírastok kúpou aj darom, bol len o 259 KJ vyšší ako v roku 2016, prírastok kúpou bol však vyšší o 1 265 KJ. Vysoký prírastok kúpou oproti predchádzajúcemu roku dosiahla Kysucká knižnica, ktorá nakúpila 2 276 KJ, čo je viac oproti r. 2016 o 704 KJ. Oravská knižnica získala kúpou 2 024 KJ, čo je viac oproti roku 2016 o 224 KJ, krajská knižnica získala 3 933 KJ, čo je viac o 193 KJ, Turčianska knižnica 1 285 KJ, čo je viac o 78 KJ a Liptovská knižnica G.F.B. nakúpila 1 188 kníh, čo je len o 66 KJ viac ako v predchádzajúcom roku. Liptovská knižnica G.F.B. však nedočerpala grantové prostriedky na nákup knižného fondu z FPU, ktoré presunula do nasledujúceho roku 2018.

Vyšší prírastok knižničného fondu získaného formou kúpy bol u troch knižníc ovplyvnený aj realizáciou cezhraničných projektov, pri ktorých knižnice okrem spoločných cezhraničných aktivít

naplánovali aj nákup knižničného fondu. Podobne ako v roku 2016, aj v roku 2017 veľký počet knižničných jednotiek formou darov získala Turčianska knižnica v Martine. V sledovanom roku do jej fondov pribudlo 4 177 KJ, z toho až 2 892 kníh bolo získaných darom, čo tvorilo až 69 % všetkých prírastkov. Keďže ani v sledovanom roku nebol nákup KF podporený samosprávou - mestom Martin, vedenie knižnice sa snažilo získať knihy aj formou darov. Aj ostatné regionálne knižnice získali knihy darom, napr. aj zapojením sa do rôznych druhov kampaní, ktoré boli zamerané na podporu čítania, napr. „Kúp, prečítaj a daruj knihu knižnici“, ktorá bola propagovaná a realizovaná v Liptovskej knižnici G.F.B. v Liptovskom Mikuláši. Niekoľkoročnú históriu má aj celoslovenská kampaň „Jednu knihu ročne“, ku ktorej sa pripojila Oravská knižnica A.H. a ktorej cieľom je podporiť darovanie nových a hodnotných kníh knižniciam zo strany verejnosti.

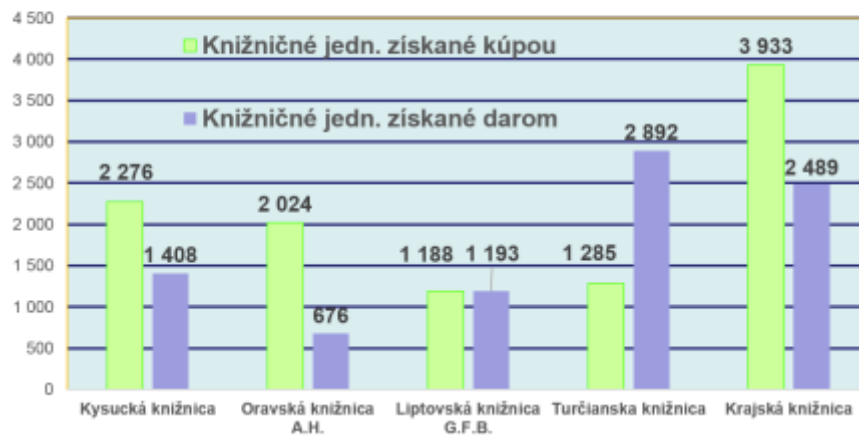

V roku 2017 bolo v regionálnych knižniciach a v krajskej knižnici **na nákup knižničného fondu vrátane periodickej tlače vynaložených 108 162 €**, čo je o 9 391 € viac ako v predchádzajúcom roku (+ 8,68 %). 48 % prostriedkov na nákup knižničného fondu, t.j. 51 849 € získali knižnice z mimorozpočtových zdrojov, a to najviac z Fondu na podporu umenia za účasti 5 %-ného spolufinancovania zriaďovateľa. Regionálne knižnice použili finančné prostriedky na nákup knižného fondu aj z refundovaných prostriedkov z MK SR za

kultúrne poukazy. Liptovská knižnica G.F.B. v Liptovskom Mikuláši veľkú časť prostriedkov na nákup KF získala z rozpočtu mesta Liptovský Mikuláš. 52 % prostriedkov na nákup KF, t.j. 56 313 € bolo použitých z rozpočtov knižníc. Zriaďovateľ Žilinský samosprávny kraj aj v sledovanom roku poskytol na nákup kníh **mimoriadnu účelovú dotáciu** každej regionálnej knižnici, a to vo výške 1 000 €. Výrazne vyššie prostriedky na nákup knižného fondu oproti predchádzajúcemu roku vynaložila Kysucká knižnica v Čadci, a to až 23 228 €, čo bolo o 7 423 € (+ 32 %) viac ako v predchádzajúcom roku. Taktiež prostriedky na nákup KF Oravskej knižnice A.H. boli vyššie o 2 374 € (+ 13,20 %) a dosiahli 17 983 €. Mierny nárast prostriedkov + 1 503 € (+ 3,7 %) zaznamenala krajská knižnica, keďže nákup fondu v sledovanom roku výdatne podporila spoločnosť KIA. Celková výška prostriedkov na nákup KF krajskej knižnice predstavovala čiastku 40 593 €. Prostriedky na nákup KF Liptovskej knižnice G.F.B. boli na úrovni roka 2016 a predstavovali čiastku 12 576 €. Liptovská knižnica G.F.B. časť prostriedkov na nákup KF z FPU nedočerpala a prostriedky presunula do nasledujúceho roka. Prostriedky na nákup KF Turčianskej knižnice boli oproti predchádzajúcemu roku nižšie o 2 041 € a predstavovali čiastku 13 782 (- 12,9 %). Zvýšené prostriedky na nákup KF Kysuckej a Oravskej knižnice A.H. sa priaznivo odrazili aj pri prepočte na 1 obyvateľa, keď dosiahli výšku 0,94 € v Kysuckej knižnici a 0,95 € v Oravskej knižnici A. H. v Dolnom Kubíne. Krajská knižnica dosiahla výšku finančných prostriedkov vynaložených na nákup KF v prepočte na 1 obyvateľa 0,50 €, Liptovská knižnica G.F.B. 0,40 € a Turčianska knižnica 0,25 €.

Poradie **počtu zväzkov na 1 obyvateľa** sídla regionálnej knižnice ostalo nezmenené a je nasledovné: najmenej zväzkov na 1 obyvateľa mala Turčianska knižnica - 2,59 zv., Liptovská knižnica G.F.B. - 3,15 zv. a Krajská knižnica v Žiline - 3,49 zv. Najvyšší počet zväzkov na 1 obyvateľa mala Kysucká knižnica - 5,58 zv. a Oravská knižnica A.H. - 5,17 zv. na 1 obyvateľa.

Knižničné jednotky získané kúpou a darom v r. 2017 Regionálne knižnice Žilinský kraj

Finančné prostriedky na nákup KF v €, r. 2009 – 2017 Regionálne knižnice Žilinský kraj - spolu

Počet odoberaných titulov periodík v r. 2009-2017 Regionálne knižnice Žilinský kraj spolu

Počet titulov **periodickej tlače** sa v regionálnych knižniciach kraja a krajskej knižnici v sledovanom roku zvýšil o 15 titulov, ale počet exemplárov sa znížil o 4. Celkovo knižnice v roku 2017 odoberali 609 titulov periodík (682 exemplárov). Počet titulov odoberaných periodík sa zvýšil v Čadci (+ 3), v Žiline

(+ 7) a v Dolnom Kubíne (+ 5); v Martine a v Liptovskom Mikuláši zostal počet odoberaných periodík na rovnakej úrovni.

Prírastok knižného fondu kúpou - plnenie štandardu – r. 2017

Knižnica	Prírastky kníh kúpou v r. 2017 – počet knižničných jednotiek v ks		
	Schválený štandard	Skutočnosť	Plnenie
Kysucká knižnica v Čadci	3 695	2 276	61,60 %
Oravská knižnica A.H. v D. Kubíne	2 848	2 024	71,07 %
Liptovská knižnica G.F.B. v L. Mikuláši	4 710	1 188	25,22 %
Turčianska knižnica v Martine	7 732	1 285	16,62 %
Krajská knižnica v Žiline	10 526	3 933	37,36 %

Používatelia

Počet používateľov regionálnych knižníc a krajskej knižnice sa v roku 2017 v celkovom hodnotení udržal na rovnakej úrovni ako v roku 2016. V sledovanom roku 2017 sa zaregistrovalo 30 442 používateľov, čo je o 139 používateľov viac ako v roku 2016. Tento počet používateľov predstavuje 14,31 % z počtu obyvateľov miest – sídiel regionálnych knižníc. Aj tento rok pri hodnotení počtu používateľov dodávame, že knižnično-informačný systém Clavius, ktorý používajú všetky regionálne knižnice a krajská knižnica, do počtu používateľov knižníc započítava len používateľov, ktorí sa v sledovanom roku zaregistrovali. Do počtu používateľov systém nezapočítava používateľov, ktorí si v tomto roku členstvo neobnovili, pretože im dobiehala platná registrácia z predchádzajúceho roka 2016, ale služby knižnice využívali a knižnicu navštevovali. Spolu s používateľmi, ktorí si členstvo v sledovanom roku neobnovili, ale služby regionálnych knižníc kraja a krajskej knižnice reálne využívali, bolo 40 344 používateľov, čo je až 19 % z celkového počtu obyvateľov miest.

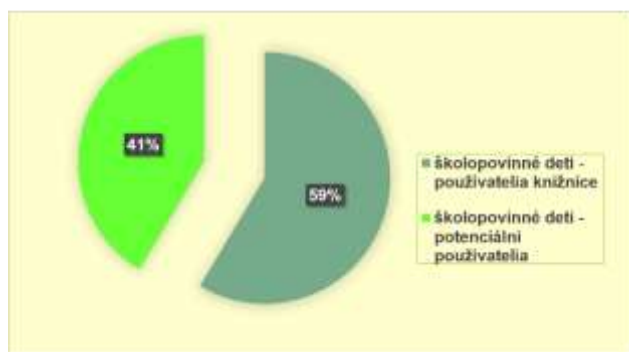
Po niekoľkoročnej stagnácii počtu používateľov sa aj krajskej knižnici v roku 2017 podarilo pokles zastaviť. Ich počet v sledovanom roku vzrástol o 570 s dosiahol stav 12 149 používateľov. Ostatné regionálne knižnice Žilinského kraja dosiahli úroveň počtu používateľov predchádzajúceho roka, alebo sa ich počet mierne znížil; najviac v Liptovskej knižnici G.F.B. (- 273, - 7,6 %), kde aj dôvodu rekonštrukcie boli služby knižnice v priebehu roka obmedzené. V Turčianskej knižnici v Martine sa počet používateľov znížil (- 118, - 1,9 %), v Oravskej knižnici A. H. sa počet znížil len mierne (- 57, - 1,7 %) a v Kysuckej knižnici sa ich počet mierne zvýšil (+ 17, + 0,3 %).

V roku 2017 Kysucká knižnica v Čadci zaregistrovala 5 665 používateľov, čo predstavuje 23 % z počtu obyvateľov. Týmto percentom sa knižnica zaradila medzi regionálne knižnice v Žilinskom kraji s najvyšším percentom používateľov z počtu obyvateľov a splnila vyššiu úroveň odporúčaného štandardu – percenta používateľov z počtu obyvateľov. Oravská knižnica A.H. zaregistrovala 3 289 používateľov, čo je 17,32 % z počtu obyvateľov. Dosažené percento počtu používateľov je len mierne pod základnou úrovňou odporúčaných štandardov pre regionálne knižnice. Liptovská knižnica G.F.B. zaregistrovala 3 320 používateľov, čo je pokles o 273 používateľov oproti roku 2016 a predstavuje 10,57 % z počtu obyvateľov. Táto hodnota nedosahuje základnú úroveň odporúčaných štandardov. Do Turčianskej knižnice v Martine sa zaregistrovalo 6 019 používateľov, čo predstavuje 10,90 % z počtu obyvateľov. Turčianska knižnica spomínaným percentom tiež nedosiahla stanovený základný štandard odporúčaný pre regionálne knižnice. Krajská knižnica zaregistrovala 12 149 používateľov, čo predstavuje 15 % z počtu obyvateľov mesta. Krajská knižnica spomínaným percentom dosiahla požadovanú základnú úroveň odporúčaného štandardu.

% detských používateľov z celkového počtu používateľov knižníc v roku 2017. Regionálne knižnice Žilinský kraj

Školopovinné deti a knižnica – percento detských používateľov z počtu školopovinných detí v mestách – sídlach regionálnych knižníc spolu v r. 2017

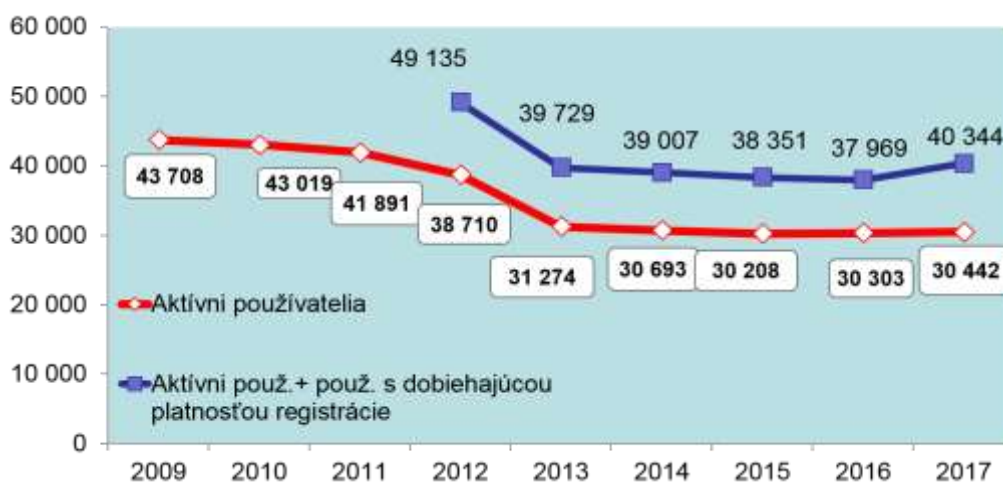

Nárast počtu používateľov regionálnych knižníc kraja bol zaznamenaný opäť v kategórii deti do 15 rokov, keď toto percento používateľov v celkovom krajskom hodnotení stúplo z 33 na 36 %. Štatistiky dokumentujú, že 58,6 % školopovinných detí v mestách, sídlach regionálnych knižníc, bolo v roku 2017 používateľmi knižnice. Je to o 3,82 % viac v porovnaní s predchádzajúcim rokom 2016 a o 7,6 % viac ako v roku 2015. Najviac čitateľov detí do 15 rokov z celkového počtu žiakov regionálnych miest Žilinského kraja bolo zaregistrovaných v Kysuckej knižnici v Čadci, a to 84 %, v Turčianskej knižnici v Martine 63 %, v Krajskej knižnici 59 %, v Oravskej knižnici A.H. 47 % a v Knižnici G.F.B. v Liptovskom Mikuláši 43 %. Najvyšší nárast počtu používateľov v kategórii deti do 15 rokov zaznamenala Krajská knižnica v Žiline (+ 14 %), ktorá v snahe zabrániť znižovaniu počtu používateľov uskutočnila viacero opatrení. V sledovanom roku ponúkla výhodnú registráciu rodín, dôsledne registrovala všetkých členov detských kolektívov, ktorí v pravidelných časových intervaloch knižnicu navštevovali a zaviedla v spolupráci s mestom

Žilina novú aktivitu Môj prvý (novorodenecký) čitateľský preukaz, ktorý dostane narodené dieťa, resp. jeho rodičia pri slávnostnom uvítaní do života na Radnici mesta Žilina. Či táto aktivita bude mať ohlas u rodičov a či rodičia budú so svojím dieťaťom knižnicu navštevovať, záleží nielen od rodičov, ale hlavne od knižnice, či dokáže pre rodičov a ich deti pripraviť nielen dostatok vhodnej literatúry, ale aj ďalšie zaujímavé aktivity, ktorým mladí rodičia dajú prednosť pred inými formami trávenia svojho voľného času.

Každý regionálnej knižnici vyplýva aj zo zriaďovacej listiny povinnosť plniť úlohu mestskej knižnice v meste, kde pôsobí. To, že knižnice sú navštevované predovšetkým obyvateľmi mesta, kde knižnice pôsobia, dokumentuje skutočnosť, že až 64 % používateľov knižníc má trvalý pobyt v meste, kde knižnica pôsobí. Paradoxom je, že regionálne knižnice, ktoré vo veľkej miere saturujú kultúrne potreby obyvateľov mesta sú miestnymi samosprávami podporované len výnimočne. V sledovanom roku nákup knižničného fondu priamo podporila len jedna samospráva – v Liptovskom Mikuláši. Krajská knižnica bola mestom Žilina finančne podporená len prostredníctvom projektov Môj prvý (novorodenecký) čitateľský preukaz, Tvorivo a reminiscenčne v knižnici a činnosť Kysuckej knižnice bola mestom Čadca podporená sumou 600 €.

Vývoj počtu používateľov 2009 – 2017. Regionálne knižnice Žilinský kraj spolu

Plnenie štandardu – percento používateľov z počtu obyvateľov, r. 2017

Knižnica	% používateľov z počtu obyvateľov		
	Schválený štandard		Skutočnosť
Kysucká knižnica v Čadci	Základná úroveň	15	22,99 %
	Vyššia úroveň	22	
Oravská knižnica A.H. v D. Kubíne	Základná úroveň	18	17,32 %
	Vyššia úroveň	25	
Liptovská knižnica G.F.B. v L. Mikuláši	Základná úroveň	15	10,57 %
	Vyššia úroveň	22	
Turčianska knižnica v Martine	Základná úroveň	14	10,90%
	Vyššia úroveň	20	
Krajská knižnica v Žiline	Základná úroveň	13	15,00 %
	Vyššia úroveň	18	

Návštevníci

V roku 2017 brány regionálnych knižníc Žilinského kraja prekročilo viac ako pol milióna návštevníkov (548 651). Aj napriek miernemu znižovaniu počtu fyzických návštevníkov knižníc v poslednom desaťročí, regionálne knižnice sa stále zaraďujú medzi najnavštevovanejšie kultúrne inštitúcie v kraji. Krajskú knižnicu spolu s pobočkami navštívilo v roku 2017 priemerne denne vrátane sobôt 486 návštevníkov, ročne 189 955 návštevníkov. Vysoký počet návštevníkov navštívilo aj Turčiansku knižnicu – 137 354 návštevníkov, priemerne denne to bolo 481 návštevníkov, Kysuckú knižnicu navštívilo priemerne denne 299 návštevníkov, ročne 85 690, Oravskú knižnicu A.H. 258 návštevníkov, ročne spolu 73 462 návštevníkov a Liptovskú knižnicu G.F.B. 214 návštevníkov, ročne 62 190 návštevníkov. Počet návštevníkov Knižnice G.F.B. v Liptovskom Mikuláši a krajskej knižnice negatívne ovplyvnili aj rekonštrukčné práce strechy knižnice a prestavba oddelenia náučnej literatúry krajskej knižnice, kedy boli knižnice, resp. jednotlivé oddelenia knižníc, určitú časť roka zatvorené. Spolu s nárastom počtu podujatí zvýšil sa aj počet účastníkov podujatí z 84 611 na 87 457 (+ 2 846), na druhej strane opäť poklesol počet návštevníkov internetu vo všetkých regionálnych knižniciach z 21 073 v roku 2016 na 19 825 v roku 2017, čo je dôsledok rýchlej internetizácie spoločnosti na Slovensku.

Webové stránky regionálnych knižníc navštívilo 157 428 online návštevníkov. Ich počet však poklesol o 90 953, a to po úprave štatistického vykazovania návštevníkov zo strany dodávateľa knižnično-informačného systému. Prevádzkovateľ systému odčlenil skutočné online návštevy od návštev vyhľadávacích robotov, čím sa počet online návštev knižníc podstatne znížil. Po zrealizovaní online štatistiky zo strany dodávateľa softvéru - spoločnosti Lanis, výrazne poklesol aj počet vstupov do elektronických katalógov knižníc, a to z 261 303 na 147 551 (- 113 752). Podrobnejšie údaje o návštevnosti www stránok a online katalógov jednotlivých knižníc, viď. príl. č. 5.

V hodnotenom roku sa zvýšil aj počet zodpovedaných otázok prostredníctvom elektronickej referenčnej služby z 3 676 v celom kraji na 4 277 (+ 602). Do spomínaného počtu sme v sledovanom štatistickom roku započítali aj návštevníkov sociálnych sietí, ktorí zareagovali na zverejnené príspevky jednotlivých regionálnych knižníc a krajskej knižnice.

Výpožičky

V roku 2017 bolo v regionálnych knižniciach Žilinského kraja zrealizovaných 1 887 956 výpožičiek. Tento počet je o 46 345 nižší ako v roku 2017. Stabilný počet výpožičiek si udržala Kysucká a Oravská knižnica, ktoré ich počet udržali na úrovni roka 2016. Turčianska knižnica zrealizovala o 9 421 výpožičiek menej, podobne aj krajskej knižnici sa ich počet znížil o 19 067. Výraznejšie sa počet výpožičiek znížil len v Liptovskej knižnici G.F.B, a to o 20 835 (- 6,72 %), z dôvodu obmedzenej prevádzky úseku literatúry pre deti a mladež a čítárne periodík počas rekonštrukcie strechy knižnice.

Ustálený počet výpožičiek sa v ostatných rokoch dosahuje pri krásnej literatúre pre dospelých, ktorá tvorí 37 % všetkých výpožičiek. V sledovanom roku sme pri beletrii zaznamenali nárast vo všetkých regionálnych knižniciach, okrem Turčianskej knižnice, kde bol zaznamenaný mierny pokles (- 3 456). Ustálený a vysoký počet výpožičiek krásnej literatúry dokumentuje pretrvávajúci záujem hlavne o čítanie relaxačné a tejto skutočnosti knižnice prispôbujú aj svoju akvizičnú politiku. Mierny pokles výpožičiek bol zaznamenaný pri periodikách (- 17 501), a to vo všetkých knižniciach okrem Turčianskej knižnice, kde bol zaznamenaný nárast, ktorý mohol súvisieť aj s presunutím čítárne do priestorov knižnice, ktoré navštevuje viac používateľov ako priestory bývalej čítárne, ktorá sa nachádzala mimo hlavnej budovy knižnice. Najvyšší pokles výpožičiek periodík zaznamenala Krajská knižnica v Žiline (- 17 998) z dôvodu čiastočného uzavretia čítárne počas prestavby úseku odbornej literatúry.

V ostatných rokoch neustále klesajú výpožičky odbornej literatúry pre dospelých a rovnako tomu bolo aj v roku 2017, kedy ich počet poklesol o 29 171. Knihovníci odborných oddelení potvrdzujú nižšiu návštevnosť odborných oddelení zo strany študentov stredných a vysokých škôl, ktorí využívajú študijné materiály v elektronickej podobe a študijnú literatúru z knižníc už v takej miere ako v minulosti nepotrebujú. Literatúru v knižnom vydaní však potrebujú pri písaní záverečných kvalifikačných prác, kedy vo väčšej miere prichádzajú aj do knižníc.

V sledovanom roku 2017 bolo v regionálnych knižniciach zaznamenaných 28 131 výpožičiek špeciálnych dokumentov. Toto množstvo výpožičaných špeciálnych dokumentov predstavujú výpožičky audiovizuálnych dokumentov, elektronických dokumentoch, ale aj výpožičky ďalších špeciálnych dokumentov - spoločenských hier a didaktických pomôcok, z ktorých niektoré tituly knižnice požičiavajú aj absenčne. V krajskej knižnici pribudli do fondu okrem hier aj didaktické pomôcky, ktoré sú určené na rozvoj hrubej a jemnej motoriky dieťaťa a pre rozvoj predčitateľskej a čitateľskej gramotnosti detí predškolského a mladšieho školského veku.

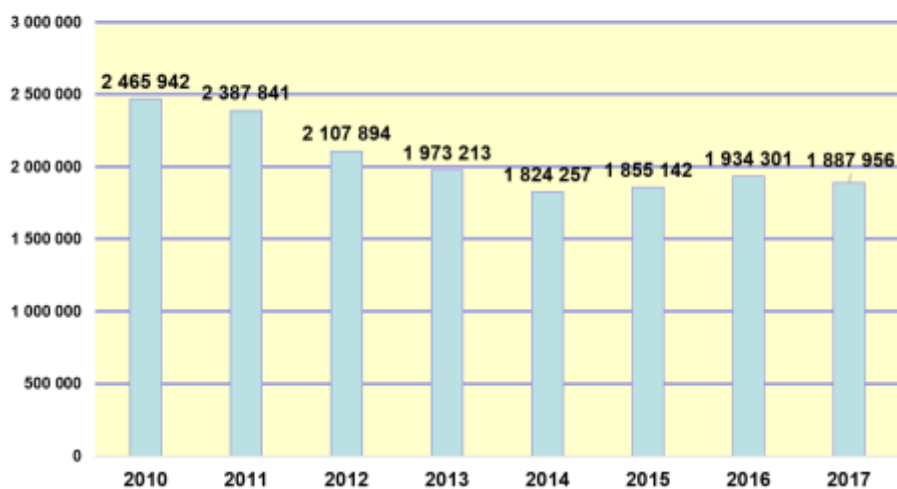
V prípade, ak regionálna knižnica požadovanú knihu nevlastní, používateľovi je ponúknutá možnosť využitia medziknižničnej výpožičnej služby. Táto služba je spolplatnená minimálne vo výške poštových nákladov. Aj napriek spolplateniu služby o túto možnosť získania potrebnej literatúry záujem pretrváva, aj keď celkový počet výpožičiek realizovaný prostredníctvom MVS mierne klesá. V roku 2017 v regionálnych knižniciach Žilinského kraja bolo zrealizovaných 1 392 výpožičiek z iných knižníc a na požiadanie inými knižnicami regionálne knižnice výpožičali 564 kníh.

Krajská knižnica v Žiline v roku 2014 pristúpila k požičiavaniu elektronických kníh, ktoré nevlastní, ale je len ich sprostredkovateľom cez platformu eReading.cz. Táto elektronická výpožičná služba bola v priebehu roka rozšírená o dokumenty vydavateľstva Palmknihy, s.r.o. keďže v roku 2017 došlo k fúzii a vznikla spoločnosť Palmknihy-eReading s.r.o. Počet ponúkaných kníh tak vzrástol z 3 200 na 5 400 prevažne však v českom jazyku. Odkazy na elektronické knihy boli implementované do elektronického online katalógu krajskej knižnice Carmen k záznamom dokumentov. Ak používateľ pri vyhľadaní v online katalógu nájde knihu, ktorá má okrem tlačenej aj elektronickú podobu a používateľ uprednostní elektronickú verziu knihy, po zaregistrovaní sa na portáli eReading.cz a po prihlásení sa do online katalógu krajskej knižnice svojimi knižničnými prihlasovacími údajmi, môže si elektronickú knihu stiahnuť do svojej čítačky alebo mobilu. Elektronickú knihu má používateľ vo svojom zariadení aktívnu po dobu 21 dní. Po uplynutí tejto doby sa dokument z elektronického zariadenia automaticky vymaže. V priebehu roka 2017 si 33 používateľov krajskej knižnice do svojich zariadení stiahlo 39 elektronických kníh.

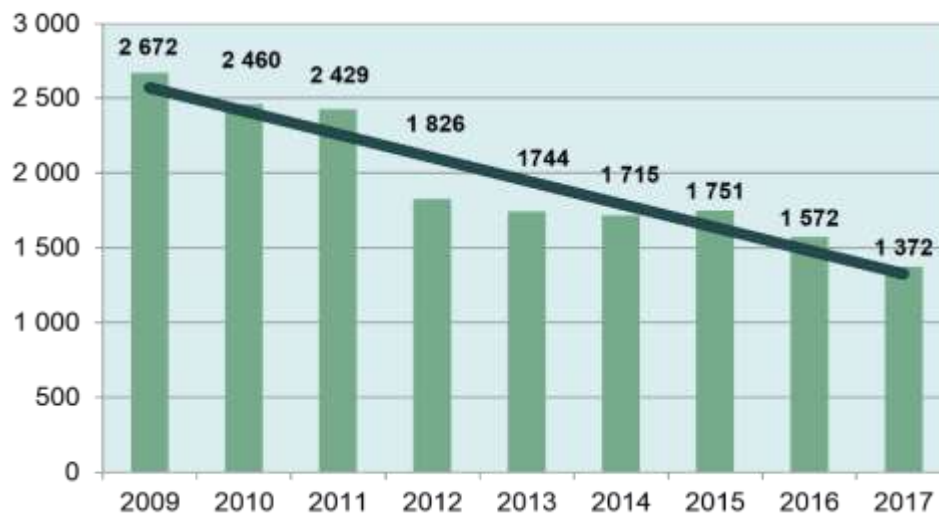
Všetky regionálne knižnice v počte výpožičiek na jedného zamestnanca vykonávajúce knihovnícke činnosti splnili štandard (15 000 výpožičiek), ktoré sú stanovené pre všetky regionálne knižnice rovnako. Najviac výpožičiek na 1 zamestnanca vykonávajúceho knihovnícke činnosti registrovala krajská knižnica, a to 21 666 výpožičiek. Liptovská knižnica G.F.B. dosiahla 20 666, Oravská knižnica 20 310 výpožičiek, Turčianska knižnica 18 498 výpožičiek na 1 zamestnanca, ktorý vykonáva knihovnícke činnosti a Kysucká knižnica dosiahla 16 379 výpožičiek.

Regionálne knižnice v rámci svojich sociálnych funkcií a podľa možností a záujmu v konkrétnom meste poskytujú výpožičky kníh pre imobilných a zdravotne znevýhodnených používateľov formou donáškovej služby domov alebo priamo do domovov sociálnych služieb, či iných špeciálnych zariadení. Všetky regionálne knižnice v Žilinskom kraji v spolupráci so Slovenskou knižnicou pre nevidiacich M. Hrebendu v Levoči sprístupňujú zvukové knihy pre zrakovo znevýhodnených, ako aj pre ľudí s iným ťažkým zdravotným postihnutím. Regionálne knižnice sa stali miestom, kde sa znevýhodneným používateľom tieto knihy požičiavajú a kde sa im poskytujú informácie v súvislosti s registráciou a priamym sťahovaním kníh vo formáte MP3.

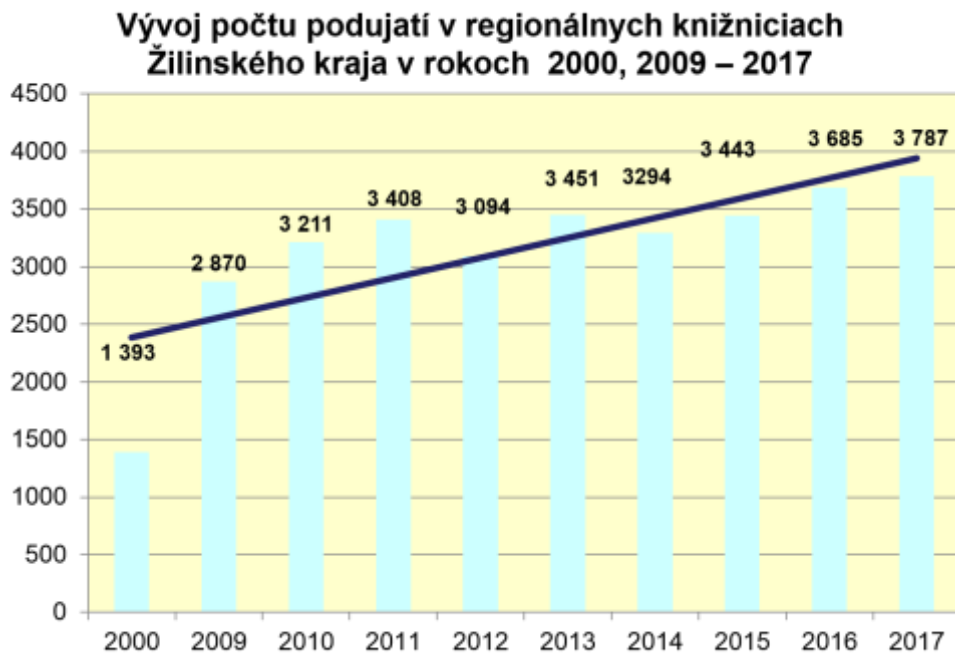
**Výpožičky 2010-2018.
Regionálne knižnice Žilinský kraj spolu**

**Medziknižničná výpožičná služba - vývoj počtu MVS 2009 – 2017.
Regionálne knižnice Žilinského kraja spolu**

Vzdelávacie, komunitné a kultúrno-spoločenské aktivity knižníc

Regionálne knižnice v súlade so svojimi zriaďovacími listinami organizujú okrem základných knižnično-informačných služieb aj výchovno-vzdelávacie a kultúrno-spoločenské podujatia. V oblasti práce s deťmi a mládežou knižniciam a školám prináleží jedna z vedúcich úloh, ktorej cieľom je zvyšovanie čitateľskej gramotnosti detí a mládeže. Podujatia knižníc sa stali významnou súčasťou výchovno-vzdelávacieho procesu a záujem o tieto aktivity zo strany škôl túto skutočnosť len potvrdzuje.

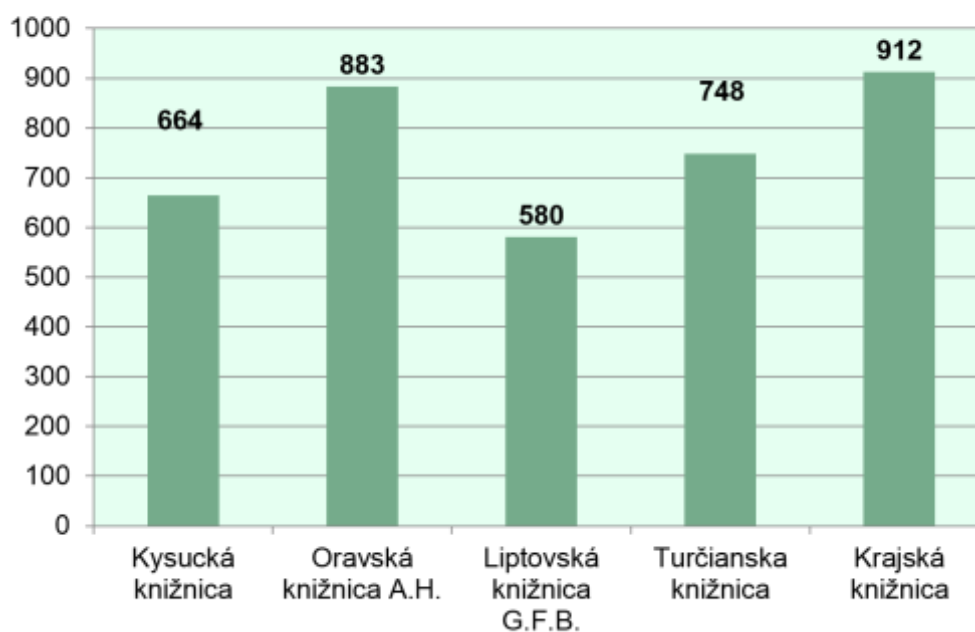
V prostredí regionálnych knižníc sú už naplno etablované aj vzdelávacie aktivity určené pre dospelých, napr. vzdelávanie v oblasti informačnej a jazykovej gramotnosti, a to zvlášť u osôb vekovo i sociálne znevýhodnených (počítačové kurzy, jazykové kurzy a pod.). Knižnice sú však aj miestom, kde sa používatelia v neformálnom prostredí nielen vzdelávajú, ale kde sa aj stretávajú a nadväzujú sociálne kontakty. Knižnice neodmietajú spoluprácu s inštitúciami, ktoré pôsobia v meste i okolí a dávajú priestor na prezentáciu činnosti nielen inštitúciám, ale aj jednotlivcom.

V roku 2017 sa v priestoroch knižníc, ale aj mimo nich zorganizovalo 3 787 podujatí, čo je opäť viac ako v predchádzajúcom roku o 102 podujatí (+ 2,7 %). Pre vekovú skupinu – deti do 15 rokov knižnice pripravili až 2 759 podujatí, čo je 73 % všetkých podujatí. Z 3 787 podujatí, 96,5 %, t.j. 3 656 podujatí malo výchovno-vzdelávací charakter. Ich organizovaním sa knižnice snažia zastaviť už roky pretrvávajúcu nepriaznivú situáciu v oblasti čitateľskej gramotnosti detí a využívaním rôznych metód práce chcú do spomínaného procesu účinne zasiahnuť. Pre znásobenie účinnosti vzdelávania v oblasti čitateľskej gramotnosti je potrebná pravidelná spolupráca s pedagógmi škôl, no nemenej dôležitá je aj výchova k „čitateľstvu“ zo strany rodičov, ktorí môžu v rannom detstve v najväčšej miere ovplyvniť vzťah dieťaťa ku knihe a k čítaniu. V najbližšom období bude preto úlohou knižníc pripravovať vzdelávacie podujatia aj pre rodičov, prostredníctvom ktorých budú knižnice prezentovať čítanie ako fenomén, ktorý môže zásadným spôsobom ovplyvniť život ich dieťaťa. Aktivity knižníc na podporu čítania sú posilňované regionálnymi i celoslovenskými podujatiami zameranými na podporu čítania, do ktorých sa zapájajú všetky regionálne knižnice v našom kraji (Čítajme si - detský čitateľský maratón, Noc s Andersenom, Celé Slovensko číta deťom, Deň ľudovej rozprávky, Čítajme

s Osmijankom, Knižný Vševedko a i.). Okrem spomínaných podujatí regionálne knižnice pravidelne pripravujú aj vlastné aktivity s cieľom aktívnej podpory a propagácie čítania (pasovačky za čitateľov, tvorba vlastnej knihy a jej ilustrovanie, súťaž o titul Kráľ detských čitateľov, odmeňovanie stálych čitateľov, detské literárne kluby, recitačné súťaže, tvorivé dielne, detské letá a letné čitateľské tábory v knižnici a mnohé ďalšie aktivity). Každá regionálna knižnica v mieste svojho pôsobenia pravidelne realizuje stretnutia detí a študentov so spisovateľmi a ilustrátormi. Tieto aktivity sú pravidelne dotované aj Fondom na podporu umenia (Tvorcovia kníh medzi deťmi a mládežou - Martin, Vianoce s detskou knihou - Žilina, (Ne)obyčajné stretnutia s literatúrou – Dolný Kubín, Rozprávky večných detí 3. - Čadca, Stretnutia s literatúrou – Liptovský Mikuláš a pod.).

Knižnice zohrávajú dôležitú úlohu aj pri organizovaní a poskytovaní vzdelávacích podujatí pre študentov stredných škôl. Aj v roku 2017 to boli podujatia zamerané na prevenciu kriminality, násilia a rôznych druhov závislostí. Turčianska knižnica v Martine zaujala projektom určeným pre deti a mládež Youtuberi v knižnici, ktorého hlavným cieľom bolo predstaviť mladým ľuďom ich obľúbených “youtuberov” ako čitateľov knižnice. Zvýšiť a upevniť vedomosti maturantom pomáha aj Liptovská knižnica G.F.B. pravidelným organizovaním podujatia - Maturita v knižnici, ktoré bolo súčasťou Roka Liptovskej stolice. Žiakom 8. a 9. ročníkov základných škôl Liptovská knižnica G.F.B. pomáha precvičiť si vedomosti aj Literárnym monitoringom.

Podujatia v regionálnych knižniciach Žilinského kraja 2017

Osobitnou skupinou, ktorej knižnice poskytujú svoje služby, sú zdravotne, vekovo a sociálne znevýhodnení používatelia. Knižnice v rámci svojej sociálnej funkcie poskytujú služby znevýhodneným skupinám formou bezplatného alebo zľavneného zápisného pre držiteľov preukazov ZŤP a ZŤPS, nezamestnaných, seniorov a ženy na materskej dovolenke. Regionálne knižnice sprístupňujú alebo umožňujú prístup ku zvukovým knihám pre nevidiacich, slabozrakým a ťažko zdravotne postihnutým. Prístup k literatúre zabezpečujú podľa záujmu aj donáškou kníh na adresu bydliska, návštevou domovov sociálnych služieb, špeciálnych základných škôl a detí hospitalizovaných v nemocniciach.

V roku 2017 sa zvlášť Kysucká knižnica v Čadci zamerala na prácu so zdravotne znevýhodnenými, seniorami a handicapovanými deťmi a mládežou. V priebehu roka realizovala dva projekty, ktoré boli podporené aj z verejných zdrojov: Aktivizácia seniorov umením a Rozprávky večných detí 3. Aby naplnili ciele projektov zrealizovali 80 kultúrno-výchovných podujatí v priestoroch knižnice, ale i mimo nej – v špeciálnych školách a domovoch sociálnych služieb. Kysucká knižnica pravidelne organizuje aj súťaž Supersenior roka, ktorá je zameraná na podporu čítania v zrelšom veku.

Knižnice pre používateľov v zrelom veku pripravujú aj tréningy pamäti. Veľký záujem zo strany seniorov je o tvorivé dielne, na ktoré často prichádzajú aj klienti domovov sociálnych služieb v sprievode svojich opatrovateľov. Turčianska knižnica v roku 2017 organizovala bezplatné jazykové kurzy ruského a španielskeho jazyka a digitálny kurz anglického jazyka. Aj krajská knižnica začala s pravidelným kurzom anglického jazyka pre seniorov, ktorý vedie knihovníčka – učiteľka angličtiny. Kurz angličtiny sa seniorom ponúka v dvoch vedomostných úrovniach. Všetky kurzy sú bezplatné s podmienkou platného čitateľského preukazu.

Knižnica v mieste pôsobenia významne propaguje literatúru, kultúru, históriu, pamiatky i nehmotné dedičstvo daného regiónu. Knižnice pravidelne pripravujú už tradičné podujatia zamerané na regionálne témy a regionálne osobnosti. Jedným z najznámejších podujatí spojených s regiónom je aj súťaž Kniha Horného Považia, Kniha Turca, Kniha Liptova, Kniha Oravy, Kniha Kysúc, ktorá významne propaguje regionálnych autorov a regionálnu literatúru. Aj v roku 2017 regionálne knižnice realizovali alebo participovali na realizácii podujatí, prostredníctvom ktorých si pripomíname významné osobnosti regiónov: Jašíkove Kysuce, Jurinova jeseň, Rázusovie Vrbica, Krídla Ivana Laučíka, Hviezdoslavov Kubín, Venujem Turcu, Šaliensky Matko, Literárna cena Janka Frátrika a i.

Vo všetkých regionálnych knižniciach pôsobia literárne kluby, a to nielen pre dospelých, ale snahou knižníc je aj čoraz viac pracovať s deťmi a rodičmi. Krajská knižnica aj v roku 2017 pravidelne organizovala Klub s Knihuľkou, kde sa stretávajú mamičky s najmenšími deťmi. Cieľom klubu je rozvíjať predčitateľskú gramotnosť, a to spojením hry a spevu. Krajská knižnica organizuje aj Klub pre mamičky s deťmi v angličtine Let's read kids, kde sa deti učia základy anglického jazyka. V krajskej knižnici pracuje aj čitateľský klub Biblosko určený pre žiakov 1. stupňa ZŠ, Hermes – klub tvorivého písania pre 2. stupeň ZŠ a SŠ, kde členovia rozvíjajú svoj spisovateľský talent, tvoria a čítajú. Pre dospelých je určený Klub priateľov poézie Novalis. V Kysuckej knižnici má dlhoročnú tradíciu literárny klub Oáza, ktorý odborne vedie Ladislav Hrubý a Klub prvého čítania „Šupinky“, ktorého aktivity sa zameriavajú na najmenších návštevníkov knižnice a ich rodičov. V Turčianskej knižnici pracuje literárny klub Duria, ktorý počas roka pripravil množstvo zaujímavých podujatí, napr. 12. ročník autorskej literárnej súťaže o cenu Maše Haľamovej pod názvom Venujem Turcu a medzinárodné stretnutie literárnych klubov Martinská poetická pieseň. Pri Turčianskej knižnici pôsobí aj literárny klub mladých, ktorý združuje mládež od 15 do 26 rokov. Autorské čítania pre verejnosť pripravuje literárny klub Fontána, ktorý pôsobí pri Oravskej knižnici A. H. v Dolnom Kubíne. V knižnici pôsobí aj klub rodičov a detí Mravenisko, ktorí sa stretávajú v priestoroch detského oddelenia knižnice. Tu pôsobí aj Klub pána Osmijanka združujúci deti, ktoré obľubujú čítanie, ilustrovanie a súťaže. V rámci klubu deti pod vedením knihovníčky rozvíjajú svoje nielen čitateľské, ale aj výtvarné zručnosti. Pri Liptovskej knižnici G.F.B. v Liptovskom Mikuláši pôsobí literárny klub, členovia ktorého sa stretávajú jedenkrát mesačne, aby diskutovali na vopred danú tému. Významnou aktivitou klubu je aj vydávanie literárneho časopisu Krjela, kde publikujú nielen členovia klubu, ale aj ďalší oslovení autori. Začiatkom roku 2017 bolo vydané už 50. – jubilejné číslo literárneho časopisu.

Bibliografická, dokumentačná a informačná činnosť regionálnych knižníc

Knižničný zákon č. 126 Z.z. z roku 2015 vymedzuje každej regionálnej knižnici úlohy spojené s monitorovaním daného regiónu a kladie za povinnosť odborne spracovávať a sprístupňovať súbežnú regionálnu bibliografiu, budovať a sprístupňovať regionálne bibliografické a faktografické databázy a plniť úlohy spojené s koordináciou bibliografickej činnosti v regióne. V súlade so zákonom vznikli pri regionálnych knižniciach regionálne bibliografické oddelenia, ktoré sú špecializovanými pracoviskami knižníc s hlavnými úlohami: dokumentovať región, jeho historický, hospodársky, spoločenský a kultúrny život, prírodné charakteristiky a pamiatky. Taktiež tieto oddelenia zabezpečujú biografickú dokumentáciu osobností, ktoré sa významným spôsobom zúčastňovali a zúčastňujú na kultúrnom, vedeckom, umeleckom, hospodárskom, politickom a spoločenskom živote daného regiónu.

Zjednocovaním Európy by sa dalo predpokladať, že záujem o regióny bude klesať. Opak je však pravdou. Vstupom Slovenska do Európskej únie sa záujem o regióny a dianie v nich zintenzívnil, keďže kultúrne rozmanitosti jednotlivých krajín a národov sú štruktúrami EÚ plne rešpektované a podporované. Na Slovensku sa na niektorých základných školách začal vyučovať predmet zameraný na regionálnu výchovu, čo spôsobilo záujem detí už v školskom veku o svoju obec, mesto, región. Zvýšený záujem o spracovanie regionálnych tém zaznamenávame aj u študentov stredných a vysokých škôl zvlášť pri písaní seminárnych, bakalárskych a diplomových prác. Aj zásluhou rozvíjajúceho sa cestovného ruchu záujem o regióny narastá a v rovnakej miere rastú aj požiadavky na regionálne informácie. Tieto skutočnosti vo veľkej miere ovplyvňujú návštevnosť regionálnych oddelení a kladú zvýšené nároky na množstvo a kvalitu ich služieb. Cezhraničné projekty, na realizácii ktorých sa vo veľkej miere podieľajú aj regionálne oddelenia, sú taktiež v prevažnej miere zamerané na spoznanie vlastných regiónov a regiónov prihraničného partnera, ich hmotného i nehmotného kultúrneho dedičstva. Výstupmi projektov sú okrem množstva spoločných aktivít aj tlačené a elektronické materiály, výstavy, prezentácie, databázy a pod., cieľom ktorých je poskytovať vyčerpávajúce informácie o historickom, kultúrnom a prírodnom bohatstve prihraničných regiónov.

Jednou z najdôležitejších úloh regionálnych oddelení je systematicky budovať fond literatúry, regionálnych periodík a ďalšieho informačného aparátu, jadrom ktorého sú elektronické databázy, ktoré každé oddelenie od roku 2012 buduje v knižnično-informačnom systéme Clavius. Keďže konverzia databáz, ktoré sa od 90. rokov 20. storočia budovali v rôznych knižničných systémoch spôsobila aj straty a chyby v záznamoch, priebežne je potrebné záznamy opravovať a dopĺňať, a to hlavne v oblasti regionálnych autorít /pri korporáciách, geografických údajoch, akciách, osobných menách/, v oblasti kľúčových slov, MDT, zdrojových údajov, príloh a pod. Trvalou úlohou regionálnych oddelení je okrem spracovávania súbežnej regionálnej bibliografie postupne do elektronickej podoby prekonvertovať záznamy článkov, ktoré sa v minulosti budovali v lístkovej podobe a regionálnu databázu rozširovať aj o záznamy článkov zo starých ročníkov periodík a zo zošitovej podoby slovenskej národnej bibliografie.

Ochrana a zachovanie regionálnych dokumentov, aj pre prípad straty, zničenia alebo poškodenia, priniesla potrebu digitalizácie regionálnych dokumentov, ktorú aj v súlade so zákonom vykonávajú pracoviská regionálnej bibliografie, a to v rôznom rozsahu. Všetky regionálne pracoviská disponujú elektronickým archívnym fondom fotografií osobností, pamätihodností, kultúrnych i prírodných pamiatok, ktoré využívajú pri edičnej práci, pri tvorbe e-výstav, prezentácií a pod. Kysucká knižnica už od roku 2010 digitalizuje aj výstrižky z novín a periodík a v zdigitalizovanej podobe ich uchováva na CD. Podobne knižnica digitalizuje vybrané tituly vzácných regionálnych knižných titulov a obecných periodík, ktoré sa v elektronickej podobe uchovávajú v archíve Úseku regionálnej dokumentácie. Pri získavaní obecných periodík spolupracuje s miestnymi samosprávami s cieľom ich kompletizácie a následného uchovania, prípadne zverejnenia na webových stránkach samospráv.

Ďalšou z ťažiskových úloh regionálnych oddelení je edičná činnosť, ktorá je výsledkom dlhodobého a sústavného budovania regionálneho fondu a databáz. Edičná činnosť je však aj priamym výstupom regionálneho výskumu a následného spracovania získaných údajov. Aj pri realizácii cezhraničných projektov sa mnohé regionálne oddelenia aktívne podieľajú na edičných výstupoch. Príkladom je regionálne oddelenie Kysuckej knižnice, ktorého pracovníčka pri realizácii cezhraničného projektu **Kysucká knižnica v Čadci a Zywiecka Biblioteka Samorzadowa – centrá informácií o prírodnom a kultúrnom dedičstve cezhraničných regiónov** pripravila a vydala 39 titulov bibliografických letákov s údajmi o informačných zdrojoch, prírodnom a kultúrnom dedičstve miest a obcí regiónu Kysúc. Regionálne oddelenie Krajskej knižnice v Žiline tiež veľkou mierou participovalo na cezhraničnom projekte Literárno-historické chodníčky Beskydami, ktorý bol realizovaný v spolupráci s Ksiaznicou Beskidzkou. Súčasťou projektu bolo mapovanie kultúrnych a prírodných pamiatok Žilinského kraja, spracovanie ich bibliografických popisov v knižnično-informačnom systéme, spracovanie sprievodných textov na výstupoch (bedeker, prezentácie), príprava, spracovanie a realizácia výstavy slovenských a poľských osobností, miest a pamiatok s nimi súvisiacich a pod.

V sledovanom roku 2017 regionálne oddelenia vydali spolu 75 edičných titulov (niektoré len v online podobe), medzi ktorými nechýbali ročenky, kalendáriá, bibliografie, životopisné medailóny, zborníky a informačné letáky na rôzne regionálne témy. Regionálne oddelenie Kysuckej knižnice vydalo 48 edičných titulov vrátane titulov, ktoré boli vydané v rámci realizácie cezhraničného projektu. Regionálne oddelenie Liptovskej knižnice G.F.B. spracovalo a vydalo 6 titulov, Oravskej knižnice A.H. 5 titulov, Krajskej knižnice v Žiline 11 a Turčianskej knižnice v Martine 5 titulov.

Regionálne oddelenia podľa potrieb používateľov vypracovávajú aj rešerše na rôzne regionálne témy. Z celkového počtu 796 rešerší, ktoré boli v regionálnych knižniciach a v krajskej knižnici v roku 2017 vypracované, 25 %, t.j. 198 bolo spracovaných na regionálne témy. Krajská knižnica v Žiline vypracovala 392 rešerší, z toho 73 na regionálne témy, Kysucká knižnica v Čadci 145 rešerší, z toho 92 na regionálne témy, Turčianska knižnica 112 rešerší, z toho 10 na regionálne témy, Oravská knižnica A.H. 76, z toho 15 na regionálne témy a Liptovská knižnica G.F.B. 71 rešerší, z toho 8 rešerší bolo spracovaných na regionálne témy.

Jednou z hlavných úloh regionálnych pracovísk je spracovávať súbežnú regionálnu bibliografiu na základe denného monitoringu celoštátnej a regionálnej tlače. V roku 2017 Krajská knižnica v Žiline **monitorovala** 120 periodík, z toho 33 regionálnych, Kysucká knižnica 111, z toho 21 titulov regionálnych periodík, Liptovská knižnica G.F.B. 112, z toho 53 regionálnych, Oravská knižnica A.H. 111, z toho 49 regionálnych a Turčianska knižnica v Martine 39 titulov periodík, z toho 17 regionálnych. Popri spracovávaní súbežnej regionálnej bibliografie, retrospektívne články sa darí spracovávať Liptovskej knižnici G.F.Belopotockého, Kysuckej knižnici v Čadci a čiastočne krajskej knižnici. **Regionálna elektronická databáza článkov Liptovskej knižnice G.F.B. obsahuje 68 871 záznamov, Kysuckej knižnice 51 023 záznamov, Krajskej knižnice v Žiline 27 173 záznamov, Turčianskej knižnice 22 827 záznamov a Oravskej knižnice A.H. 20 709 záznamov.** Najvyšší medziročný **nárast** záznamov v článkovej elektronickej databáze zaznamenala Liptovská knižnica G.F.B. (+ 7 102) a Krajská knižnica v Žiline (+ 1 815). Databáza Kysuckej knižnice vzrástla o 1 309 záznamov, Turčianskej knižnice v Martine o 1 360 a Oravskej knižnice A.H. o 635 záznamov.

Okrem článkovej databázy regionálne oddelenia budujú aj databázu regionálnych autorít (personálne, korporatívne, geografické). Databázu regionálnych autorít Kysuckej knižnice tvorí 745 záznamov, Oravskej knižnice 710 záznamov, Liptovskej knižnice G.F.B. 2 916 záznamov, Turčianskej knižnice 1 043 záznamov a krajskej knižnice 2 008 záznamov. Regionálne oddelenia najväčšiu pozornosť sústreďujú na budovanie databázy personálnych autorít, ktorá je nevyhnutným zdrojom pre ďalšie edičné výstupy, hlavne pre vydávanie kalendárií a slovníkov osobností regiónov.

Každé regionálne oddelenie buduje konzervačný fond kníh regionálneho zamerania, ktorý sa využíva len na prezenčné štúdium. Najrozsiahlejší fond kníh má vybudované regionálne oddelenie Turčianskej knižnice s počtom 4 286 zväzkov. Fond kníh regionálneho oddelenia Krajskej knižnice v Žiline tvorí 3 712 zv., Oravskej knižnice A.H. 3 326 zv., Knižnice G.F.B. v Liptovskom Mikuláši 3 164 zv. a Kysuckej knižnice 2 486 zv. Cenným zdrojom regionálnych informácií sú aj drobné tlače: pohľadnice, pozvánky, plagáty, firemná literatúra, fotografie a iné špeciálne dokumenty, ktoré spracováva a do systému vkladá len Liptovská knižnica G.F.B. (5 849 KJ) a Kysucká knižnica (1 268 KJ). Tieto špeciálne dokumenty čiastočne spracováva aj krajská knižnica (412 KJ), ktorej regionalistky do elektronickej databázy vložili záznamy fotografií miest, pamätihodností, prírodných a kultúrnych pamiatok, ktoré získali a spracovali v rámci realizácie cezhraničných projektov.

Regionálne pracoviská evidujú aj výpožičky regionálnych dokumentov (knihy, periodiká, špeciálne dokumenty – pozvánky, plagáty, fotografie, drobné tlače, mapy, elektronické dokumenty a i.). V údajoch o výpožičkách však nie sú zahrnuté výpožičky regionálnych kníh, ktoré sa nachádzajú vo voľnom výbere a štatistiky takýchto výpožičiek sú zahrnuté do celkových výpožičiek knižníc. V roku 2017 regionálne oddelenia spolu vypožičali 14 188 regionálnych dokumentov: regionálne oddelenie Krajskej knižnice v Žiline vypožičalo 6 397 regionálnych dokumentov, Kysuckej knižnice 3 285, Liptovskej knižnice G.F.B. 2 176, Turčianskej knižnice 1 730 a Oravskej knižnice A.H. 600 regionálnych dokumentov. Podrobné štatistické údaje o činnosti regionálnych oddelení viď. príl. č. 17 a 18.

Zamestnanci

Počet zamestnancov regionálnych knižníc v prepočítanom stave v ostatných rokoch zotrúva na rovnakej úrovni. V roku 2017 pracovalo v regionálnych knižniciach spolu **126,53** zamestnancov (- 0,19 oproti r. 2016). Minimálne zmeny zaznamenala Krajská knižnica v Žiline (- 1) a Oravská knižnica A.H. (+ 1). V sledovanom roku v regionálnych knižniciach pracovalo 95,70 zamestnancov vykonávajúcich knihovnícke činnosti (ZVKČ) a tento stav bol o 0,79 nižší ako v roku 2016. Aj počet zamestnancov knižníc s vysokoškolským vzdelaním v prepočítanom stave zostal na podobnej úrovni, resp. znížil sa o 0,85 zamestnanca. V roku 2017 v regionálnych knižniciach a krajskej knižnici pracovalo spolu 15 zamestnancov s odborným vysokoškolským knihovníckym vzdelaním.

V Kysuckej knižnici pracoval jeden zamestnanec s vysokoškolským knihovníckym vzdelaním (6,06 % zo zamestnancov vykonávajúcich knihovníckej činnosti), v Liptovskom Mikuláši pracovali dvaja zamestnanci s vysokoškolským knihovníckym vzdelaním (14,23 % zo ZVKČ), v Turčianskej knižnici pracovali štyria zamestnanci s vysokoškolským knihovníckym vzdelaním (18,60 % zo ZVKČ) a v Krajskej knižnici v Žiline pracovalo osem zamestnancov s vysokoškolským odborným knihovníckym vzdelaním (25,48 % zo ZVKČ). V Oravskej knižnici A.H. zamestnanec s vysokoškolským knihovníckym vzdelaním na pozícii ZVKČ v roku 2017 nepracoval.

Z celkového počtu 126,53 zamestnancov knižníc 78,15 zamestnancov malo stredoškolské vzdelanie. Z toho viac ako polovica, t.j. 40,05 zamestnancov malo stredoškolské knihovnícke vzdelanie. V Krajskej knižnici v Žiline pracovalo 10,3 zamestnancov so stredoškolským knihovníckym vzdelaním, v Turčianskej knižnici 7, v Liptovskej knižnici G.F.B. 10, v Kysuckej knižnici 7,75 a v Oravskej knižnici A.H. 5 zamestnancov so stredoškolským knihovníckym vzdelaním.

Najvyššie zastúpenie zamestnancov s knihovníckou vysokoškolskou alebo stredoškolskou kvalifikáciou z počtu zamestnancov vykonávajúcich knihovníckej činnosti mala Liptovská knižnica G.F.B. s 85,71 %-ami, nasleduje Krajská knižnica v Žiline s 58,28 %-ami, Kysucká knižnica s 53,03 %-ami, Turčianska knižnica s 51,87 %-ami a Oravská knižnica A.H. so 39,68 %-ami.

Percentuálne zastúpenie zamestnancov s vysokou školou bez ohľadu na druh absolvovanej školy z celkového počtu zamestnancov knižníc je nasledovné: Kysucká knižnica 46,33 %, Turčianska knižnica 44,84 %, Krajská knižnica v Žiline 37,99 %, Oravská knižnica A.H. 32,26 %, a Liptovská knižnica G.F.B. 27,87 %.

Vývoj počtu zamestnancov a zamestnancov vykonávajúcich knihovníckej činnosti. Regionálne knižnice Žilinského kraja 2009-2017 spolu

Finančné ukazovatele knižníc, nákup knižničných fondov

Príjmy z hlavnej činnosti regionálnych knižníc Žilinského kraja boli v roku 2017 vyššie oproti roku 2016 o 350 345 € a dosiahli výšku 2 329 107 €. **Transfery na činnosť knižníc z rozpočtu Žilinského samosprávneho kraja**, v ktorých bola započítaná aj čiastka na kofinancovanie projektov pre všetky regionálne knižnice boli vo výške 1 991 327 €, čo bolo výrazne viac ako v predchádzajúcom roku 2016 o 366 509 € (+ 18,41 %). Vyšší transfer bol pridelený Kysuckej knižnici v Čadci 354 966 € (+ 38 071, + 10,73 %), Oravskej knižnici A.H. 282 765 (+ 63 693, + 22,53 %), Liptovskej knižnici G.F.B. 432 626 € (+ 206 333, + 47,67 %), Turčianskej knižnici v Martine 359 273 € (+ 11 337, + 3,16 %) a Krajskej knižnici v Žiline 561 697 (+ 47 175, + 8,39 %).

Kysuckej knižnici boli v sledovanom roku pridelené prostriedky vo forme kapitálových výdavkov na nový bezpečnostný systém ochrany fondov vo výške 3 480 €, Oravská knižnica A.H. z prideleného kapitálového transferu vo výške 71 394 € realizovala stavebné úpravy strechy, výmenu strešnej krytiny, stavebné úpravy chodieb a rekonštrukciu schodísk a zábradlia. Liptovskej knižnici G.F.B. bol pridelený kapitálový transfer vo výške 188 021 € na rekonštrukciu strechy a Turčianskej knižnici bol kapitálový transfer vo výške 4 200 € pridelený na nákup biblioboxu. Krajskej knižnici neboli v sledovanom roku pridelené žiadne kapitálové prostriedky.

	Dotácia ŽSK 2017 vrátane kofinancovania GS FPU a kapitálových výdavkov	Prepočet dotácie ŽSK na 1 obyv. sídla RK v €	Prepočet dotácie na 1 používateľa	Prepočet dotácie na 1 výpožičku
Kysucká knižnica v Čadci	354 966	14,41	62,66	1,31
Oravská knižnica A.H. v D. Kubíne	282 765	14,89	85,97	1,10
Liptovská knižnica G.F.B. v Lipt.Mikuláši	432 626	13,78	130,31	1,50
Turčianska knižnica v Martine	359 273	6,51	59,69	0,92
Krajská knižnica v Žiline	561 697	6,94	46,23	0,83

Pri prepočítaní **príspevku zriaďovateľa na 1 obyvateľa** sídla knižnice, najvyššiu dotáciu vo výške 14,89 € dostala Oravská knižnica A.H., Kysucká knižnica 14,41 € a Liptovská knižnica G.F.B. 13,78 €. Polovičnú dotáciu v prepočte na 1 obyvateľa dostala Krajská knižnica v Žiline, a to vo výške 6,94 € a Turčianska knižnica v Martine 6,51 €. **Dotácia zriaďovateľa v prepočte na 1 používateľa** bola najvyššia v Liptovskej knižnici G.F.B., a to 130,31 €, v Oravskej knižnici A.H. 85,97 € a v Kysuckej knižnici 62,66 €. Dotácia v prepočte na 1 používateľa Turčianskej knižnice dosiahla výšku 59,69 € a krajskej knižnice 46,23 €.

V prepočte **príspevku zriaďovateľa na 1 výpožičku** dosiahli knižnice nasledovné poradie: Liptovská knižnica G.F.B. 1,50 €, Kysucká knižnica 1,31 €, Oravská knižnica A.H. 1,10 €, Turčianska knižnica v Martine 0,92 € a Krajská knižnica v Žiline 0,83 €.

V roku 2017 dosiahli príjmy knižníc z vlastných činností (spolu s tržbami za prenájom) čiastku 175 214 €, čo je nárast oproti predchádzajúcemu roku o 45 140 € (25,76 %). Mierne sa zvýšili tržby za prenájom (Turčianska knižnica v Martine), ale **tržby z poplatkov za knižničné činnosti** sa v celkovom súčte za kraj znížili o – 4 436 € (- 4,06 %). Tržby za knižničné činnosti **poklesli vo všetkých knižniciach**; v Kysuckej knižnici v Čadci - 156 € (- 1,07 %), v Oravskej knižnici A.H. o 146 € (- 1,31 %), v Liptovskej knižnici G.F.B. – 330 (2,83), v Turčianskej knižnici klesli tržby len mierne, a to – 46 € a najvýraznejšie klesli tržby v Krajskej knižnici v Žiline – 3 758 € (- 7,22 %). Znižovanie tržieb v ostatných rokoch je spôsobené neustálym poklesom počtu zaregistrovaných používateľov, následkom čoho sa znižujú tržby z členských poplatkov, ako aj tržby za upomienky, keďže používatelia využívajú výhody internetových nástrojov a knižnično-informačného systému Clavius a včasnú prolongáciu svojich výpožičiek uskutočňujú online. Za účelom vrátenia kníh používatelia využívajú aj biblioboxy, prostredníctvom ktorých môžu vrátiť svoje knihy aj mimo prevádzkových hodín knižnice.

Regionálne knižnice a krajská knižnica pri prepočte **podielu tržieb z knižničnej činnosti na celkových príjmoch z hlavnej činnosti** dosiahli nasledovné hodnoty: Krajská knižnica v Žiline 6,81 %, Turčianska knižnica 4,47 %, Oravská knižnica A.H. v Dolnom Kubíne 3,57 %, Kysucká knižnica 3,62 %, Liptovská knižnica G.F.B. v Liptovskom Mikuláši 2,42 %.

V sledovanom roku 2017 získali knižnice z Fondu na podporu umenia, miestnej samosprávy, od nadácií, ale aj od sponzorov a rôznych darcov mimorozpočtové prostriedky v celkovej sume 114 771 €. Podrobnejšie členenie získaných mimorozpočtových zdrojov jednotlivých regionálnych knižníc a krajskej knižnice vid' príl. č. 7.

	Granty, dary, sponzorské a iné mimorozpočtové zdroje spolu /bez príjmov z darovaných kníh a periodík a bez príspevkov zo štát. rozpočtu /	Percento z príjmov z hlavnej činnosti
Kysucká knižnica v Čadci	25 197	6,30 %
Oravská knižnica A.H. v Dolnom Kubíne	13 493	4,39 %
Liptovská knižnica G.F.B. v Liptovskom Mikuláši	20 689	4,42 %
Turčianska knižnica v Martine	23 558	5,29 %
Krajská knižnica v Žiline	31 834	4,49 %
spolu	114 771	

Náklady na hlavnú činnosť medziročne vzrástli o 405 651 € (+ 16,95 %) a dosiahli výšku 2 393 443 €. Všetky knižnice okrem Turčianskej knižnice zaznamenali výrazný medziročný nárast výdavkov. Najvýraznejší nárast zaznamenala Liptovská knižnica G.F.B. + 202 598 € (+ 42,70 %), Oravská knižnica A.H. 78 559 € (+ 23,49 %), Krajská knižnica v Žiline 69 938 € (+ 9,8 %), Kysucká knižnica v Čadci + 45 914 € a Turčianska knižnica + 8 642 € (+ 1,85 %). V roku 2017 boli knižniciam pridelené **kapitálové transfery** spolu vo výške 267 095 €, čo je až o 153 315 viac ako v predchádzajúcom roku. Z toho väčšia časť, t.j. 259 415 € bola použitá na výstavbu a rekonštrukciu.

Prostriedky na nákup knižničných fondov oproti r. 2016 vzrástli o 9 391 € (+ 8,68 %) a dosiahli výšku 108 162 €. Okrem Turčianskej knižnice všetky knižnice zaznamenali nárast, najviac Kysucká knižnica v Čadci + 7 423 € (+ 32 %) a prostriedky na nákup fondov dosiahli výšku 23 228 €. Oravská knižnica zaznamenala nárast prostriedkov na nákup fondu o 2 374 € (+ 13,20 %) a ich celková výška bola 17 983 €, krajská knižnica nakúpila knižničný fond vo výške 40 593 €, čo znamenalo nárast o 1 503 € (+ 3,7 %). Nákup knižničného fondu Liptovskej knižnice G.F.B. bol na úrovni predchádzajúceho roka a bol vo výške 12 575 €. Turčianska knižnica v sledovanom roku nakúpila knižničný fond vo výške 13 782, čo bolo menej oproti roku 2016 o 2 041 €. Turčianska knižnica získavala prostriedky na nákup KF od samosprávy – mesta Martin, avšak v ostatných rokoch z dôvodu nútenej správy mesta Martin príspevok už nedostáva.

V porovnaní s odporúčanými hodnotami na nákup knižničných fondov, schválenými MK SR ako štandard pre verejné knižnice, dosiahli jednotlivé regionálne knižnice kraja v roku 2017 nasledovné percentuálne plnenie:

	% plnenia štandardov Finančné prostriedky na nákup KF z rozpočtových zdrojov vrátane vlastných príjmov a grantov v €			% plnenia štandardov Finančné prostriedky na nákup KF len z rozpočtových zdrojov knižníc vrátane vlastných príjmov v €		
	štandard	skutočnosť	plnenie	štandard	skutočnosť	plnenie
Kysucká knižnica v Čadci	36 950	23 228	63,17 %	36 950	12 999	35,18 %
Oravská knižnica A.H. v D.Kubíne	28 480	17 983	62,79 %	28 480	5 717	20,07 %
Liptovská knižnica G.F.B. v L.Mikuláši	47 100	12 575	26,59 %	47 100	7 055	14,98 %
Turčianska knižnica v Martine	77 320	13 782	17,73 %	77 320	6 264	8,10 %
Krajská knižnica v Žiline	105 260	40 593	38,46 %	105 260	24 278	23,06 %

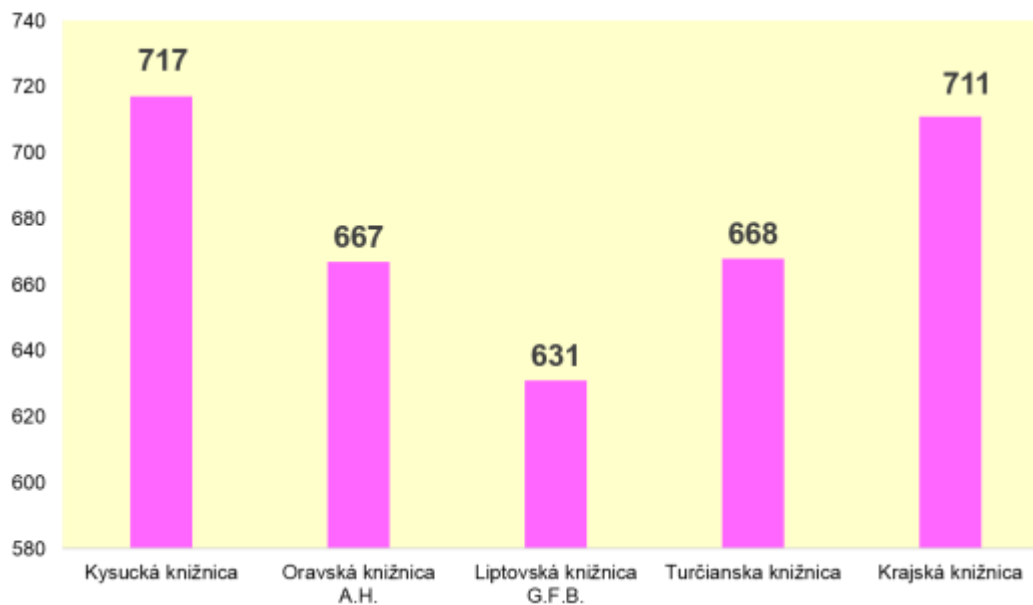
Mimorozpočtové zdroje na nákup knižničných fondov sa v roku 2017 zvýšili o + 5 606 (+ 10,81 %) a dosiahli čiastku 51 849 €. Tvorili 48 % z celkových nákladov vynaložených na nákup fondu. V jednotlivých regionálnych knižniciach bol podiel mimorozpočtových prostriedkov na financovaní nákupu knižničných fondov nasledovný: v Kysuckej knižnici 44,04 %, v Oravskej knižnici A.H. 68,21 %, v Liptovskej knižnici G.F.B., ktorej na nákup knižničného fondu prispelo aj mesto 43,90 %, v Turčianskej knižnici 54,55 % a v Krajskej knižnici v Žiline bol podiel mimorozpočtových prostriedkov na nákup KF 40,19 %.

Osobné náklady regionálnych knižníc a krajskej knižnice v roku 2017 dosiahli výšku 1 498 173 € a vzrástli o 6,2 %, t.j. o 93 013 €. V roku 2017 stúpila priemerná hrubá mesačná mzda zamestnancov knižníc od 24 € v Liptovskej knižnici G.F.B., 30 € v Turčianskej knižnici, 32 € v Oravskej knižnici A.H., po 72 € v Krajskej knižnici a 74 € v Kysuckej knižnici. Nárast priemernej mzdy bol spôsobený valorizáciou tarifných plátov vo výške 4 % a vyplatením 2 %-nej odmeny v zmysle Memoranda o úprave platových pomerov zamestnancov v štátnej službe a niektorých zamestnancov pri výkone prác vo verejnom záujme.

Priemerná mzda v regionálnych knižniciach v roku 2017

	Priemerná hrubá mesačná mzda všetkých zamestnancov spolu (vrátane riaditeľa)
Kysucká knižnica v Čadci	717
Oravská knižnica A.H. v Dolnom Kubíne	667
Liptovská knižnica GFB v Lipt.Mikuláši	631
Turčianska knižnica v Martine	668
Krajská knižnica v Žiline	711

Priemerná hrubá mesačná mzda zamestnancov knižníc v roku 2017

Názov: Analýza činnosti Krajskej knižnice v Žiline a regionálnych knižníc Žilinského samosprávneho kraja v roku 2017.

Vydala: Krajská knižnica v Žiline

Zostavila a graficky upravila: Mgr. Božena Sobolová

Zodpovedná redaktorka: Mgr. Katarína Šušoliaková, riaditeľka Krajskej knižnice v Žiline

Rok vydania: 2018

Počet strán: 21 s. + 18 tabuľkových príloh

Počet výtlačkov: 15 ks

Vydané pre vnútornú potrebu zriaďovateľa Žilinského samosprávneho kraja, Krajskej knižnice v Žiline a regionálnych knižníc ŽSK